

Faktablad fladdermöss i Sverige

Text: Nina Fries

I fladdermusens år, 2011 är våra flygande vänner i fokus. Under hela året och över hela jorden kommer fladdermusorganisationer att öka intresset för och kunskapen om fladdermöss. Det finns en hemsida, en blogg och en facebook-sida under namnet Year of the Bat, som bidrar med kunskap, nyheter, nedladdningsbara prylar, stoff för lärare, bilder och länkar, samt information om vad som sker runt om i fladdermusvärlden. Här i Sverige öppnar som av en händelse, ett fladdermuscentrum i Taberg.

Från smådjävlar till Batman

I Sverige har hela 19 arter av fladdermöss identifierats - de är därmed Sveriges artrikaste däggdjursgrupp! Trots detta för de en undanskymd och relativt okänd tillvaro. Deras sena vanor och kusliga förmåga att orientera sig i mörker har gett dem oförtjänt dåligt rykte - men också bidragit till att ge dem en plats i folklören och nutida Hollywoodfilmer som andra däggdjur bara kan drömma om... Dags att själva ge sig ut och lära känna dem bättre!

Artinfo

Alla svenska fladdermöss är insektsätare, nattaktiva och orienterar sig med hjälp av ekoljud. Frekvenserna hos dessa ekoljud ligger högre än det mänskliga örat kan uppfatta, och därför behövs en särskild detektor för att omvandla dem till för människan hörbara ljud. Ett undantag är Gråskimlig fladdermus, där hanarnas parningspip om hösten är fullt hörbara för det mänskliga örat.

Mycket av fladdermössens biologi i Sverige är fortfarande okänt. En del arter flyttar till varmare breddgrader under vintern, men de flesta stannar kvar och övervintrar. För övervintringen väljs skyddade håligheter med konstant temperatur och luftfuktighet, tex berggrum. Fladdermöss kan under vinterdvalan vakna upp och "checka av" omständigheterna: har de förändrats till det sämre flyttar sig djuren till en annan plats. Framåt vårkanten, i mars -april, börjar de vakna till ordentligt och ger sig ut på insektsjakt för att fylla på fettreserverna. Parningen sker redan på hösten men honan behåller spermier inne i sig tills våren kommer, då själva befruktningen sker. Hanarna håller sig för sig själva medan honorna bildar yngelkolonier där ungarna föds runt midsommar. Ungarna stannar kvar i dessa "fladdermusdags" tillsammans med mödrarna till augusti när de lämnar kolonierna och de vuxna djuren parar sig. Sovplatserna under sommarhalvåret kan vara under bark, i trädhål, grottor och på vindar. En fladdermus kan bli 20-30 år.

Det som är bra för fladdermusen är bra för dig

Varierade miljöer, som de gamla kulturlandskapen, gynnar fladdermöss. Här kan de finna gamla ihåliga träd och andra lämpliga ställen för yngelkolonier, övernattning och vinterdvala, skogsbryn och vattensamlingar att jaga vid, och en hög insektstillgång. Ju mer diversifierad miljön är desto fler insekter hittar en lämplig livsmiljö, och därmed främjas också fladdermössen.

Moderniseringen av skogs- och lantbruk påverkar ofta fladdermössen negativt. Gamla träd som försvinner, utdikning av våtmarker och stora arealer öppen åkermark försvårar livsvillkoren. Fragmentering av landskapet tvingar fladdermössen att flyga längre sträckor över öppna ytor vilket ökar risken att bli tagen av rovfåglar. Därför är det viktigt att bevara alléer, småvatten och att spara äldre träd. Skogsområden bör vara av blandtyp och med buskrika bryn. Även spridning av gifter i naturen påverkar fladdermössen negativt, eftersom de är högt upp i näringskedjan och därmed ackumulerar gifterna.

Alla åtgärder som förbättrar livsvillkoren för fladdermöss gynnar med andra ord många andra arter och bidrar till en mer diversifierad miljö.

Du och fladdermusen

Om du vill spana på fladdermöss, men inte har någon detektor, kan du gå ut med en ficklampa och lysa över vattenytan på en sjö. Med lite tur är Vattenfladdermusen ute och jagar: den flyger tätt över ytan, i jakt på byten. Andra fladdermusarter kan också iakttas då de kommer för att dricka i flykten. Även i skogsbryn kan det vara värt att spana efter de små flygarna. På sommaren är de lätta att få syn på mot den ljusa skymningshimlen. De lämnar sina sovkvarter ungefär en halvtimme efter solnedgång, och är som mest aktiva några timmar in på natten. I slutet på juli - augusti är det störst chans att se fladdermössen, då ungarna lämnar kolonierna.

Fladdermöss lever ofta i närheten av människor. Titta noga nästa gång du passerar ett kyrktorn i skymningen.

Eller i närheten av gatlamppor, som drar till sig mycket insekter. Den som har en trädgård kan plantera nattblommande växter som lockar till sig insekter, mums för fladdermössen! Eller bygg en fladdermusholk. Beskrivningar hittar du bl.a. på nrm.se. För att underlätta övervintringen kan man göra sitt hus mer fladdermusvänligt; se till att det finns en liten inflygningsspalt till exempelvis vinden och i jordkällare (frostfria utrymmen). Fladdermöss i trädgården är det bästa medlet mot mygg!

Risken att bli smittad av rabies genom fladdermöss är minimal, men tänk på att använda tjocka handskar om du hanterar en levande fladdermus. Man ska alltid uppsöka läkare om man blivit biten. Fladdermöss är fridlysta och får inte flyttas. Om du har problem med dem i ditt hus, kontakta länsstyrelsen. Om du hittar en skadad fladdermus, kontakta www.viltrehab.info.

Långöra fladdermus